

Vahit GÖKTAŞ (*)

20. YÜZYIL TÜRKİYE EVLİYA MENÂKIBI

Ethem Cebecioğlu, *Allah Dostları Serisi: 7 (20. Yüzyıl Türkiye Evliya Menâkıbı)*, Kalem Eğitim Kültür Akademi Derneği Yayınları, İstanbul 2013, 248 s.

Pek çok ilmi disiplinde olduğu gibi Tasavvuf alanında da Tabakât kitapları yazılmıştır. Hadisçilerin hayatını anlatan eserlere “Tabakâtü’l-muhaddisîn” Fakihlerin hal tercümelerini ele alan eserlere “Tabakâtü’l-fukahâ” Sûfilerle ilgili eselere ise “Tabakatü’s-Sûfiyye” denilmektedir. Hal tercümesi olarak yazılan bu eserler, o çağın ilgili bilim dalıyla uğraşmış kişilerin tabaka tabaka hayat hikayelerini ele almaktadır. Tasavvuf alanında yazılan en meşhur tabakât kitapları arasında, Sülemî (412/1021)’nin *Tabakâtü’s-Sûfiyye* ve Ebû Nuaym el –İsfehânî (430/1038)’nin *Hilyetü’l-Evliyâ ve Tabakâtü’l-Asfiyâsı* sayılabilir.

Nasıl ki mitolojiler bir insan ürünü ise ve mitolojiler tarihi bilgi ve bulgular açısından değerli ise menâkıbnâmeler de tarihin bir malzemesi olarak değerlidir ve tarihi veriler için kullanılmaktadır. Menakıbnâmelerde sosyal psikoloji, tarih şuuru, dini ve insani gerçekler gibi birçok hususu tesbit ve teşhis etmek mümkündür. Özellikle tasavvufta evliyâ menkabeleri geniş yer tutmaktadır. (Bu menkabelerin tarih açısından önemi için bkz. Orhan Köprülü, “Tarihi Kaynak Olarak 14. ve 15. Asırlardaki Bazı Türk Menâkıbnâmeleri,” İstanbul 1953.) Ta-

savvufun kendine has bir usûl ve düşünme tarzı olan bir alandır. Bu alanda menakıbnamelerin kullanımı alana önemli katkılar sağlamaktadır. Fuat Köprülü batıda önemli yer tutan menkabevî tarihçilikten çok istifade edildiğinden bahisle, bizim kültürümüzde de tenkid süzgecinden geçirek bu tarihçilikten faydalanmanın mümkün olabileceğini söylemektedir. bkz. Köprülü ,Fuat, “Anadolu Selcuklularının Yerli Kaynakları” Belleten, c.7, Ankara 1943,ss.421-425.

Günümüzde de evliya menakıbı tarzı başka çalışmalar yapılmakla birlikte Ethem Cebecioğlu Hocamızın bu alanın bir uzmanı olarak bu tür bir çalışma yapmış olması önemlidir. Yedinci cildi yayınlanan bu eserde müellif Muhammed Es’ad Erbilî (1847/1931)’nin hayatı ve menkıbelerini ele almıştır. 200’e yakın menkıbe Es’ad Efendi’nin hakkında yazılan ve anlatılanlardan oluşmaktadır.

Bu kitap serinin 7. Cildini oluşturmaktadır. Şu ana kadar neşredilen serinin içerisinde şu isimlerin hayat hikayeleri ve düşünceleri ele alınmıştır:

20. Yüzyıl Türkiye Evliya Menakıbı, Allah Dostları Serisi I. Cilt: Kayserili Cemil Baba, Fahreddin Şevki Efendi, Muzaffer Ozak, Safer Baba, Urfalı Kemal Efendi.

2. Cilt: Seyyid Abdülhakim-i Arvasi, Urfalı Hacı Muhammed Es’ad Efendi, Manisalı Mersin Özadır Efendi

3. Cilt: Mehmed Emin Haksever, Ömer Ziyaüddin-i Dağistânî

4. Cilt: Mehmet Hulusi Baybal, İskilipli İbrahim Ethem Efendi

5. Cilt: Kastamonu’lu Ahmed Hasib Yılcıoğlu, Dişçi Mehmed Efendi

6. Cilt: Kayserili Mustafa Erbil Efendi

7. Cilt: Muhammed Es’ad Erbili

Bu çalışmanın Muhammed Es’ad Erbili ile ilgili şu ana kadar yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Eserdeki akıcı üslub ve eserin dilinin sade ve halka göre yazılmış olması eserin okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Müellif kitabın önsözünde kitabın yazılış gayesini ve bu seri ile ilgili süreci şöyle ifade etmektedir: “Uzun zamandan beri Allah dostlarının menkıbelerini yayınlamaya devam ediyorduk. Cumhuriyet döneminden sonra yaşamış hayatlarını iki kapak arasında müsvedde halinde topladığımız ehilullah sayısı hamdolsun iki yüze yaklaştı. Elinizdeki bu kitap yedinci cildi oluşturmaktadır. Daha önce neşrettiklerimizle beraber hayatını yayınladığımız Allah (c.c) dostları sayısı yedi kitap içinde on beşi bulmuş oldu. Hamdolsun Mevlâ’ya. Allahım (c.c) izin verir ömür nasîb ederse inşallah geri kalan yüz seksen zât-ı muhterem Hak dostlarını da yayınlayacağız. Yirminci yüzyıl Türkiye evliyâ menâkıbı alanında yapılan çalışmalar gerçekten çok az ve anlatım yönünden zayıftır. Bir akademisyen olarak bu yöndeki boşluğun doldurulması ve daha sonraki nesillere bu mirasın aktarılması husûsu vicdânen bizi motive etmişti. Yirminci yüzyılda Türkiye mutasavvıfları yeni rejim tarafından redd-i mîras edilerek tarîkatlar kapa-

tılmıştı. D n  özgürlüklerin kısıtlandığı bu dönemde Allah (c.c) dostları büyük bir fer gat ve fed karlıkla bu coğrafyanın insanlarını Allah'a giden yolda irş d etmişlerdi. Bir kısmı  d m edildi, bir kısmı hapislere atıldı, bir kısmı baskı ve korku oluşturularak sesi kısıldı. Fonksiyonsuz hale getirildi.”

Kitabın önsözündeki bu ifadeler kitabın önemini ve bu serinin devam etmesinin önemini açıkça ortaya koyuyor. Kıymetli hocamıza Allah'tan sağlık sıhhat diliyoruz; neşredilmeyen diğer Hak dostlarının hayatlarını yazması için hayırlı ömürler temenni ediyoruz.

Allah Dostları serisinin 7. Kitabı'nı oluşturan “Muhammed Es'ad Erbili” alanın uzmanı Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu hocamızın kaleminden çıkmış; hem akademik camianın; hem tarihle ilgilenen herkesin ilgiyle okuyabileceği yakın tarihimizle ilgili önemli bilgiler içeren bir kitaptır.

Notlar

(*) Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

